

GARCIA LORCA ASARLARIDA AYOL OBRAZI VA SHAXSIY IDENTITET KONSEPTINING LINGVOMADANIY IFODASI

Kurbanova Nafosat Bakoyevna

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada ispan adabiyotining yirik vakili Federico García Lorca ijodida ayol obrazi va shaxsiy identitet konseptining badiiy-lingvomadaniy ifodalanishi tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy materiali sifatida García Lorcaning *Bodas de sangre*, *Yerma*, *La casa de Bernarda Alba* va *Mariana Pineda* kabi dramatik asarlari tanlangan. Tahlil jarayonida ayol qahramonlarning jamiyat, oila, an'ana, axloqiy me'yorlar va shaxsiy istaklar o'rtasidagi munosabati o'rganiladi. García Lorca ijodida ayol obrazi passiv mavjudot sifatida emas, balki o'zligini anglash, shaxsiy tanlovini amalga oshirish va mavjud ijtimoiy chegaralarni yengib o'tishga intiluvchi murakkab badiiy subyekt sifatida namoyon bo'lishi aniqlanadi. Ayniqsa, *Adela*, *Yerma*, *Kelinning (La Novia)* va *Mariana Pineda* obrazlari orqali "identidad", "deseo", "honra", "libertad", "rebeldía", "maternidad" va "autoridad" konseptlarining o'zaro aloqasi ochib beriladi. Tadqiqot natijalari Lorca poetikasida ayol identiteti shaxsiy istak va ijtimoiy majburiyat o'rtasidagi konflikt asosida shakllanishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Federico García Lorca, ayol obrazi, identitet, identidad, deseo, libertad, honra, rebeldía, lingvomadaniyat, ispan adabiyoti, gender, dramatik obraz.

KIRISH

Federico García Lorca XX asr ispan adabiyotining eng yirik namoyandalaridan biri sifatida insonning ichki kechinmalari, muhabbat, o'lim, taqdir, ijtimoiy cheklovlar va shaxsiy erkinlik masalalarini o'ziga xos poetik uslubda tasvirlagan. Uning dramaturgiyasida ayol obrazlari alohida o'rin egallaydi. *Bodas de sangre*, *Yerma* va *La casa de Bernarda Alba* kabi asarlarda voqealar markazida

ayollar turadi va ularning taqdiri orqali XX asr boshlaridagi ispan jamiyatining oilaviy, axloqiy va gender munosabatlari aks ettiriladi.

Lorca dramaturgiyasida ayol obrazining o'ziga xosligi shundaki, qahramonlar ko'pincha jamiyat tomonidan belgilangan tayyor ijtimoiy rollar bilan o'zlarining individual istaklari o'rtasida qoladilar. Natijada "ayol" tushunchasi oddiy biologik yoki ijtimoiy kategoriya sifatida emas, balki identitet, istak, tanlov, majburiyat va qarshilik kabi konseptlar kesishmasida shakllanadigan murakkab lingvomadaniy hodisa sifatida namoyon bo'ladi.

Lorca ijodidagi ayol masalasi ilmiy tadqiqotlarda ham keng o'rganilgan. Jumladan, *Yermaga* bag'ishlangan zamonaviy tadqiqotlarda asardagi ayol obrazining tarixiy-ijtimoiy muhit, patriarxal qadriyatlar va tragediya bilan aloqasi tahlil qilingan.

Shuningdek, *La casa de Bernarda Alba* bo'yicha tadqiqotlarda ayollarning oilaviy va ijtimoiy muhitdagi subordinatsiyasi, repressiya hamda individual rivojlanish imkoniyatlarining cheklanishi alohida qayd etiladi.

Shu nuqtayi nazardan García Lorca asarlarida "ayol identiteti" konseptining lingvomadaniy modelini o'rganish ispan xalqining ayol, oila, or-nomus, muhabbat va jamiyat haqidagi tarixiy-madaniy tasavvurlarini ochib berishga imkon beradi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi Federico García Lorca asarlarida ayol obrazi orqali shaxsiy identitet konseptining semantik, lingvomadaniy va badiiy ifodalanish xususiyatlarini aniqlashdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- 1) García Lorca ijodida ayol obrazining asosiy xususiyatlarini aniqlash;
- 2) "identidad" konseptining badiiy matndagi verbalizatsiyasini tahlil qilish;
- 3) ayol identitetining "deseo", "honra", "libertad", "familia" va "autoridad" konseptlari bilan aloqasini ko'rsatish;
- 4) *Bodas de sangre*, *Yerma* va *La casa de Bernarda Alba* asarlaridagi ayol obrazlarini qiyosiy tahlil qilish;

5) ayol identitetining shakllanishida ramzlar va lingvistik birliklarning oʻrnini aniqlash.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

García Lorca ijodiga bagʻishlangan tadqiqotlar uning dramaturgiyasida ayol masalasi markaziy mavzulardan biri ekanligini koʻrsatadi. Masalan, Granada universitetining Lorca ijodiga bagʻishlangan oʻquv materiallarida *Bodas de sangre* va *Yerma* asarlarida ayolning oʻz istagiga ega subyekt sifatidagi mavqei alohida taʼkidlanadi. Unda Lorca dramaturgiyasida ayolning jamiyatdagi rolini qayta koʻrib chiqish doimiy mavzulardan biri sifatida koʻrsatilgan.

La casa de Bernarda Alba dagi ayol obrazlari ham bir xil emas. Tadqiqotchilar Bernarda, Adela va María Josefa kabi obrazlarni turli avlod va turli munosabatlar tizimini ifodalovchi qahramonlar sifatida koʻrib, ularning motivatsiyasi va oiladagi oʻrnini tahlil qilganlar.

Mazkur tadqiqotda lingvomadaniy, konseptual, semantik, kontekstual, qiyosiy va badiiy-obrazli tahlil metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqot korpusini quyidagi asarlar tashkil etadi:

- *Bodas de sangre*;
- *Yerma*;
- *La casa de Bernarda Alba*;
- *Mariana Pineda*.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

García Lorca poetikasida “ayol” konseptining tuzilishi

Lorca asarlarida “ayol” konsepti bitta maʼno bilan chegaralanmaydi. U bir nechta semantik komponentlardan tashkil topadi:

MUJER → identidad → deseo → amor → maternidad → honra → libertad → rebeldía

Bunga qarama-qarshi konseptual maydon esa:

MUJER → autoridad → obligación → silencio → represión → miedo
koʻrinishida shakllanadi.

Demak, Lorca ijodida ayolning shaxs sifatidagi mavjudligi ikki qarama-qarshi kuch o'rtasida kechadi:

INDIVIDUALIDAD ↔ SOCIEDAD

DESEO ↔ OBLIGACIÓN

LIBERTAD ↔ AUTORIDAD

IDENTIDAD ↔ ROL SOCIAL

Bu oppozitsiyalar uning dramaturgiyasidagi konfliktlarning asosiy semantik asosini tashkil etadi.

“Identidad” va “rol” o'rtasidagi ziddiyat. Lorca asarlaridagi ayol qahramonlarning asosiy muammolaridan biri - **o'z shaxsiy identiteti bilan jamiyat belgilagan roli o'rtasidagi tafovutdir.**

An'anaviy jamiyatda ayolga:

- 1) esposa — xotin;
 - 2) madre — ona;
 - 3) hija — qiz;
 - 4) viuda — beva;
 - 5) mujer honrada — or-nomusli ayol
- kabi rollar yuklanadi.

Biroq Lorca qahramonlari faqat shu rollar bilan cheklanib qolmaydi. Ular:

- 1) sevishni;
 - 2) tanlashni;
 - 3) istashni;
 - 4) gapirishni;
 - 5) qaror qabul qilishni;
 - 6) o'z taqdirini belgilashni
- xohlaydilar.

Shu sababli **“rol” va “identitet”** o'rtasidagi ziddiyat Lorca dramaturgiyasining muhim konseptual xususiyatlaridan biridir.

“La casa de Bernarda Alba”da ayol identiteti. *La casa de Bernarda Alba* ayol identitetining ijtimoiy muhit tomonidan qanday shakllantirilishini ko‘rsatadigan eng muhim asarlardan biridir.

Asardagi besh qizning har biri bir xil ijtimoiy makonda yashaydi, biroq ularning ichki dunyosi, istaklari va hayotga munosabati turlicha.

Bernarda uchun eng muhim qadriyatlar:

honra → apariencia → obediencia → autoridad

bo‘lsa, Adela uchun:

amor → deseo → libertad → identidad

ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Shuning uchun Bernarda va Adela shunchaki ona va qiz emas, balki **ikki xil qadriyatlar tizimining badiiy timsoli** sifatida qaralishi mumkin.

Adela obrazi bo‘yicha yangi tadqiqotlarda uning erkinlikka intilishi, avtonomiya va o‘z taqdirini o‘zi belgilash istagi alohida qayd etilgan.

“Bastón” ramzi va hokimiyat

*La casa de Bernarda Alba*da **bastón** oddiy predmet emas. U hokimiyat va nazoratning ramziy ifodasidir.

Bernardaga tegishli hasa:

bastón → autoridad → poder → control

semantik zanjirini hosil qiladi.

Adelaning hassani sindirishi esa ramziy jihatdan mavjud hokimiyat tizimiga qarshi chiqishni bildiradi.

Shu sababli:

romper el bastón → romper la autoridad

tarzidagi ramziy munosabatni kuzatish mumkin.

Bu hodisa asardagi ayol identitetining shakllanishida **jismoniy harakatning ham lingvomadaniy ramzga aylanishini** ko‘rsatadi.

“Yerma”da ayol, onalik va identitet. *Yermada* ayol identiteti **maternidad** konsepti bilan bevosita bog‘langan.

Yerma uchun ona bo'lish shunchaki biologik ehtiyoj emas. U uning jamiyatdagi o'zligini belgilovchi asosiy omillardan biriga aylanadi.

Asarda:

mujer → esposa → madre

modeli kutilayotgan ijtimoiy ketma-ketlik sifatida namoyon bo'ladi.

Ammo Yerma ushbu modelning bir bosqichini amalga oshira olmaydi. Natijada uning o'ziga bo'lgan munosabati, nikohga munosabati va jamiyat bilan munosabati keskinlashadi.

“Bodas de sangre”da ayol va tanlov

Bodas de sangredagi Kelin (*La Novia*) obrazi ham ayol identitetining murakkab modelini yaratadi.

Kelin bir tomondan:

novia → futura esposa → miembro de una familia

ijtimoiy roliga ega.

Ikkinchi tomondan esa:

mujer → deseo → pasión → amor

individual ehtiyojlariga ega.

Ushbu ikki yo'nalish o'rtasidagi konflikt tragediyaning asosiy manbalaridan biriga aylanadi.

Tadqiqotlarda *Bodas de sangredagi* muhabbat, istak va taranglik o'rtasidagi munosabatlar alohida tahlil qilingan.

Shu sababli Kelin obrazini **ijtimoiy rol va shaxsiy istak o'rtasida qolgan ayol identitetining modeli** sifatida talqin qilish mumkin.

“Honra” konsepti va ayol identiteti

García Lorca ijodida **honra** — “or-nomus” tushunchasi alohida ahamiyatga ega.

Ispan madaniy kontekstida “honra” shaxsning o'ziga bergan bahosidan tashqari, jamiyatning unga bergan bahosi bilan ham bog'liq.

Shuning uchun:

honra → reputación → familia → sociedad

zanjiri shakllanadi.

Ayolning xatti-harakati esa ko‘pincha butun oilaning “honra”si bilan bog‘lanadi.

Bu holat ayolning individual shaxs sifatidagi erkinligini cheklaydi, chunki uning tanlovi endi faqat uning shaxsiy masalasi bo‘lmay qoladi.

Natijada:

individual choice → social judgment

munosabati yuzaga keladi.

Lorca aynan mana shu mexanizm orqali jamiyatning shaxsiy hayotga aralashuvi va ijtimoiy nazoratning psixologik oqibatlarini ko‘rsatadi.

Ayol identitetining makon orqali ifodalanishi

Lorca asarlarida makon ham ayol identitetini shakllantiruvchi muhim vosita hisoblanadi.

Makon	Konseptual ma’no
casa	cheklov
habitación	individual, lekin yopiq makon
patio	oraliq makon
calle	tashqi dunyo
campo	tabiiylik
río	harakat va o‘zgarish
bosque	noma’lumlik va istak

Ayol obrazlari orqali “rebeldía” konsepti

Lorca qahramonlarining ayrimlari jamiyat tomonidan belgilangan chegaralarni buzishga urinadi.

Bu jarayonni quyidagicha ifodalash mumkin:

obediencia → duda → deseo → conflicto → rebeldía

Adela — isyon orqali,

Kelin — muhabbat orqali,

Yerma — onalik istagi orqali,

Mariana — siyosiy qarshilik orqali

o'zligini namoyon qiladi.

Demak, ularning isyoni bir xil shaklda emas.

Bu jihatdan García Lorca ayol obrazlarini yagona stereotip asosida emas, balki turli xil identitet modellarining badiiy ko'rinishi sifatida yaratadi.

XULOSA

Federico García Lorca asarlarida ayol obrazi ispan adabiyotidagi an'anaviy ayol tasviridan kengroq ma'noga ega. Uning qahramonlari faqat ona, xotin yoki qiz kabi ijtimoiy rollar bilan chegaralanmaydi. Ular o'z istagi, shaxsiy qarori, muhabbati, qo'rquvi, orzusi va o'zligini anglash jarayoniga ega bo'lgan murakkab badiiy shaxslardir.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, Lorca ijodidagi "ayol identiteti" konsepti "deseo", "amor", "maternidad", "honra", "libertad", "rebeldía" va "autoridad" kabi konseptlar bilan uzviy aloqada shakllanadi.

La casa de Bernarda Albada ayol identiteti hokimiyat va ijtimoiy nazorat bilan; *Yermada* onalik va shaxsiy ehtiyoj bilan; *Bodas de sangreda* muhabbat va tanlov bilan; *Mariana Pinedada* esa qarshilik va ijtimoiy ideal bilan bog'lanadi.

Lorca poetikasida ayolning o'zligini namoyon etishi ko'pincha mavjud ijtimoiy me'yorlar bilan ziddiyatga olib keladi. Shu sababli "identidad" va "libertad" konseptlari bir-birini to'ldiruvchi semantik birliklar sifatida namoyon bo'ladi: shaxs o'zligini anglagan sari tanlov qilish ehtiyoji kuchayadi, tanlov esa mavjud hokimiyat va ijtimoiy me'yorlar bilan to'qnashishi mumkin.

Shuningdek, "casa", "calle", "bastón", "silencio", "voz", "caballo", "agua" kabi badiiy ramzlar ayol identitetining verbal bo'lmagan, obrazli qatlamini shakllantiradi. Ayniqsa, "silencio" va "voz", "casa" va "calle", "honra" va "deseo", "obediencia" va "rebeldía" oppozitsiyalari García Lorca dramaturgiyasining konseptual tizimida muhim o'rin tutadi.

Shunday qilib, García Lorca asarlaridagi ayol obrazi ispan jamiyatining tarixiy-madaniy qadriyatlari, gender rollari, oila tushunchasi, or-nomus va individual tanlov haqidagi tasavvurlarni aks ettiruvchi muhim lingvomadaniy birlik sifatida namoyon bo‘ladi. Ayol qahramonlarining ichki konfliktlari orqali yozuvchi nafaqat muayyan davr ayolining taqdirini, balki insonning o‘zligini saqlab qolish va o‘z hayotini mustaqil belgilashga bo‘lgan universal ehtiyojini ham yoritadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Gómez Goyzueta, X. “El ethos del personaje femenino en Yerma y la historia de las mujeres en la España de Lorca”. *Investigación Teatral. Revista de artes escénicas y performatividad*, 16(28), 2025–2026.
2. Jamka, A. ““Nacer mujer es el mayor castigo’: sobre lo femenino en La casa de Bernarda Alba de Federico García Lorca”. 2020.
3. Consiglieri, M. “¿Hijas o esclavas? Las hijas como pertenencia de la madre en La casa de Bernarda Alba de Federico García Lorca y Como agua para chocolate de Laura Esquivel”. *Cuadernos Literarios*, 2013.
4. Krause, Á. “La Libertad de Morir: El símbolo del Suicidio en La casa de Bernarda Alba”. *Gramma*, 25(53), 265–270, 2015.
5. Chandía Araya, M., Lobato, J. S., & Cunha, R. S. “Adela y su anhelo de libertad en La casa de Bernarda Alba de Federico García Lorca”. *Contribuciones a las Ciencias Sociales*, 18(11), 2025.
6. Abellán Chuecos, I. “Las cuerdas y el deseo: dos versiones de Bodas de sangre de Federico García Lorca”. *Cuadernos de Aleph*, 9, 2017.
7. Bastasi, E. “Del odio de la casa caribe a la tragedia de la casa andaluza: La casa grande de Álvaro Cepeda Samudio y La casa de Bernarda Alba de Federico García Lorca”. *Estudios de Literatura Colombiana*, 18, 61–77.